

חדשות עולם הספר

במה ליוצרים ועורכים תורניים

גיליון 35

ירושלים גדעה את חייו בא' אב תרע"ח, בהיותו בן מ"ו שנה בלבד.

רבינו הרב יוסף שלום אלישיב, עלה לארץ בגיל 14 והתיישב עם משפחתו בירושלים, ומשם השפיע מהודו על פני כל הארץ ואף מחוצה לה, עד שבכ"ח תמוז תשע"ב עלה בסערה השמימה.

מעבר לכך שיום פטירתם חל השבוע, "פינת העורך התורני" תחבר לנו את האישים הללו בחיבור נוסף.

צום הרביעי וצום החמישי... יהיה לבית יהודה לששון ולשמחה ולמועדים טובים

מדברי רבוהינו

עבודה קשה שבמקדש

לאחר שקיבל הרב אלישיב את הספר על תולדות הגרי"ח זוננפלד כתב ("כתבוני לדורות" מכתב שסא): אכן להעלות על הכתב עלילות מצעדי גבר גבר בגוברין, צדיק מה פעל, ולקלוע אל המטרה מבלי להוסיף ומבלי לגרוע, זה אחד מעבודות הקשות שבמקדש. וקשה שבעתיים לחבר ספר תולדות איש צדיק אשר ידע סוד הצמצום איך להסתיר את עצמו מעין רואה, ולמרות פרסומו בכל תפוצות ישראל נראה שרק מתי מעט מדדו אותו כמדתו והעריכו את גודלו ואת ערכו בתורה בכל היקפו.

יהי רצון, שקריאה בספר, ילהיב לבב הקוראים להשפיע עליהם לומר, מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי, ויאצל מרוחו של אותו גאון וצדיק עליהם רוח דעת ויראת ד' ויהיה חלקך ממצדיקי הרבים.

דבר המערכת

ועיר האלוקים מושפלת עד שאול תחתיה

חודשי המצור הארוכים הסתיימו בבקיעת חומתה של ירושלים, עד שבתשעה באב חרב בית מקדשנו. ומאז כבר קרוב לאלפיים שנה אנו ממתינים לגאולה השלימה.

כתב פעם אחד ההיסטוריונים: הזיכרון הוא החיים, הוא הנישא תמיד על-ידי קבוצות חיות, ולפיכך הוא מתפתח תמיד. ההיסטוריה היא השחזור הבעייתי והלא-שלם של מה שכבר איננו.

היסטוריית העם היהודי היא חייו תכליתו ומטרתו, ההתאבלות איננה רק על מעשה שארע, אלא, כל שלא נבנה בימיו כאילו נחרב בימיו.

גם כתיבת ספרי ביוגרפיה נועדה לצורך הזה, לא רק התרפקות על העבר וההיסטוריה, אלא הפיכתם לזיכרונות חיים. וכמו שכתב הרמח"ל (מסילת ישרים פכ"א): וכן תועיל הקריאה בסיפור מעשה החסידים באגדות אשר באו שם, כי כל אלה מעוררים את השכל להתייעץ ולעשות כמעשיהם הנחמדים.

על אנשי ירושלים אמר רבי הונא בשם רבי יוסי: בכל מקום שהיה אחד מבני ירושלים הולך למדינה היו מציעים לו קתדרא לישב עליה בשביל לשמוע חכמתו (איכה רבה א ד).

נתבונן הפעם בשני אנשי ירושלים וננסה ללמוד מהנהגתם.

מגיד מישרים היה בירושלים - רבי נטע צבי וייס שמו, מלחמת העולם הראשונה שהטילה עניות ורעב על

חדשות הספר

"ישועת קודש" ו"שופטי קודש" - על יהושע ושופטים,

מאת הגאון רבי שקד בודהנה שליט"א רב קהילת אור החיים וראש ישיבת תפארת הקודש ללימוד תורת הנגלה והנסתר. ספרים אלו הם הראשונים מתוך עשרות ספרים העומדים לצאת לאור על כל הנ"ך ועל שאר חלקי הפרד"ס ומקיפים את כל הנידונים בפרקים אלו.

בחלקו העליון של הספר מתבארים פסוקי הנ"ך, תחילה, שימת דגש על הבנת פשט המקרא, ולאחר מכן רמז דרש וסוד תורתנו הקדושה, וכן לבאר סוגיות הלכתיות הקשורות לעניין.

כל מי שלומד בספרים אלו ימצא שסדורים לפניו דברי חז"ל בש"ס בבלי וירושלמי, במדרשים ובזוה"ק, דברי רש"י, תוס' ורמב"ן ועוד רבים מרבתינו ראשונים כמלאכים, רד"ק, מצודת דוד וציון, האברבנאל, כתבי רבינו האר"י וגוריו, האלשיך, הרמד"ו, הרמ"ע מפאנו, החיד"א, המלבי"ם, הגרצ"ה מלובלין, הבן איש חי ועוד רבים מגדולי הפוסקים והמקובלים וגדולי המוסר והחסידות, והכל במלאכת מחשבת בעריכת וסדר הדברים אשר מקילים על הזיכרון כאשר עיני המעיין תחזנה מישירים.

בסוף כל כרך מופיע מפתח ערכים ומקורות, לא תשבע העין משיטוט במפתחות אלו, לראות כמה מערכות נושאים ועניינים נידונים בספרים אלו.

אין כל ספק שסדרת ספרים זו תתפוס את כותל המזרח בעולם התורה.

שאלת חכם

כמה זמן ישנם זכויות יוצרים? האם מותר לצלם ספר? האם מותר להוציא לאור ספר הדומה לספר שנדפס כבר?

קיבצנו כמה תשובות שהשיב הרב אלישיב, מהספר 'אשרי האיש' (חו"מ), על פי הנכתב שם: ראה פסקים מאדם גדול שהודפסו, אע"פ שכתוב "כל הזכויות שמורות" רשאי להעתיק פסקים אלו, כי הפסקים אינם של בעל הספר.

יש לבעל הספר זכויות יוצרים מורחבות יותר ממה שהחוק והמנהג נותן, והאמת שבעלי זכות היצירה יכולים לעכב לעולם. וכן מצינו בהסכמה שניתנה על ידי תלמיד השואל ומשיב למסגרת השולחן עם הקיצור שו"ע, ושם מבואר שמחברו הגר"ש גאנצפריד יכול לעכב את ההדפסה

לעולם, ורק בגלל שניחא ליה שלאחר מיתה יפוצו ספריו, לכן יכולים להדפיס את הספר שוב.

* * *

יש למחבר הספר בעלות על היצירה והחיבור שחיבר, ולצלם חלקים מן הספר ודאי אסור מדרבנן ואפשר דאף מדאורייתא. ולצלם דף אחד מתוך ספר מותר, דודאי הבעלים לא מקפיד.

* * *

ראובן הוציא לאור ספר, ובו מעשים ועובדות על אחד מגדולי ישראל. כעת רוצה שמעון להוציא גם הוא ספר על אותו "גדול". אף על פי שעובדות רבות שעתיד לפרסם כבר מופיעות בספר הראשון, מכל מקום מותר לו להדפיס את ספרו, כיון שלא העתיק את הסיפורים מהספר הראשון.

יש לך מושג?

פרי הצבר (סברס) - פרי האדמה או פרי העץ?

ביומיה דפגרא המשמשים ובאים, מצוי שחולפים רבנן ותלמידהון ליד שיח הסברס, וחפצים לאכול פירותיו. אך צריך לשים על לב, שפעמים הרבה בסמוך לשיח הגדול, נשתרש שיח חדש ויש לחשוש שמא לא עברו עליו שנות ערלה.

רבי נטע צבי העיד בשם רבו המהרי"ל דיסקין (ציר נאמן עמ' ח): כי אחר הברור הורה, כי ברכתו בורא פרי העץ. ואם כן, ממילא אין ספק כי יש לנהוג בו שנות ערלה.

יש לציין לדברי הרב אלישיב (שיעורי מרן הגרי"ש אלישיב, ברכות מ. גברי אילן לענין ברכה ולענין ערלה), שאף לדעת התוספות שפרי הגדל על גבי אילן של קוצים אין לו חשיבות אילן וברכתו בורא פרי האדמה, אין לסברא זו שייכות לדיני ערלה. עוד כתב בהערה שם, שעל פרי הסברס יש לברך עליו בורא פרי העץ, שיש לחלק בין פרי הגדל על קוצים, לאילן שיש בו קוצים, שאינו מאבד שם אילן בשל כך.

פינת העורך התורני

מעשה שלא היה

העורך התורני, אף אם אינו נמנה על כותבי ביוגרפיות, נדרש לעיתים להביא מעשים מגדולי הדורות. אך ייטיב לעשות אם לא יצטט דברים בלי לנסות לתהות על מקורן ואמיתותן. המעשה הבא יוכיח:

בסוכתו של הרב אלישיב היתה תלויה תמונתו של האדמו"ר מאוסטרובצה - רבי מאיר יחיאל הלוי הולשטוק, כל הנכנס לסוכה השתומם: מה לרב אלישיב ולגאון חסידי זה.

וכך מספרת השמועה:

כשהסתלק הרבי מאוסטרובצה לבית עולמו, נערכו כינוסי זיכרון המוניים לזכרו בכל תפוצות ישראל. כך גם בירושלים עיר הקודש, התאספו טובי וחכמי העיר לספוד את זכרו של אותו גאון.

באותו מעמד נשא דברים רבי נטע וייס, אשר עמד על שאיפותיו העצומות של הרבי מאוסטרובצה, על ניצול זמנו עד תום לשקידת התורה, וכמה היה הזמן בעל ערך עליון אצלו, עד שלא הסכים שיפריעוהו מלימודו מכל סיבה שהיא.

בין הבאים היה הבחור יוסף שלום אלישיב, והדברים עשו רושם כביר על העלם הצעיר. מאז קיבל על עצמו עול תורה בשלמות שלט ברוחו ובליבו שליטה מלאה, ולא נתן להפרעות וטרדות הזמן להסיט אותו מלנצל את הזמן לשקידת התורה.

לכאורה זכות גדולה יש כאן שנתגלגלה על ידו של רבי נטע צבי, זריעת הגרעין להעמדתו של הרב אלישיב כגדול הדור.

אך כדרכם של סיפורים גרעין אמת יש כאן ותו לא, אמנם הרב אלישיב העריץ את שקידתו בתורה וגאונותו של הרבי מאוסטרובצה, אבל רבי נטע צבי לא היה יכול לשאת הספד זה, משום שהרבי מאוסטרובצה נפטר בי"ט באדר תרפ"ח, עשר שנים לאחר פטירתו של רבי נטע מגיד.

אמנם הספד אחר מזכיר הרב אלישיב בעצמו, במכתב הברכה ששיגר להדפסת הספר "בית מאיר - מועדים" - שנלקט מכתביו של הרבי מאוסטרובצה, כך כתב:

דכירנא כד הוינא טליא [-זכורני כשהייתי נער], הייתי נוכח בהספידו של הגאון האדיר הגאב"ד דלובלין רבי אליהו קלצקין זצ"ל שנשא על הגה"ק דאוסטרובצה, ובתוך דבריו סיפר שכמה פעמים בבוא לפניו שאלה חמורה של עגונה ולא מצא פתח להתירה, היה פונה אליו. ובתשובתו, על אף שלא פסק הלכה למעשה, אך מתוך פלפולו כבר יצא כר נרחב ויסודות נאמנים להוציאה מכבלי עיגונה.

כפי הנראה, בהספד זה הוזכרה דבר שקידתו העצומה של הרבי מאוסטרובצה וניצול הזמן המופלא שלו, ומשם זכה דורנו לגאון האדיר הרב יוסף שלום אלישיב זצוק"ל.

לאורם נסע ונלך

כוחה של קביעות

סיפר רבי שלום שבדרון (שאל אביך ויגדך ח"ב עמ' קמב): באחת משבתות הקיץ יצאה השמש מנרתיקה, שרב כבד שרר בחוץ, ואיש לא היה להוציא את רגלו מפתח הבית.

בית הכנסת בו מסר רבי נטע מגיד שיעור מידי שבת בשבתו, היה תמיד מלא מפה לפה, אך אותה שבת לא הופיע ולו איש אחד, וכי אפשר לצאת בשמש שכזו? וכי אפשר לשהות בבית הכנסת בצפיפות ובדוחק?!

אך לא איש כרבי נטע יותר על קביעותו, התעטף בטלית, עלה אל הבימה, עצם את עיניו והחל למסור את השיעור באותו להט ובאותה התלהבות כבכל שבת, כביכול האולם מלא מקיר אל קיר.

אך סיים את דרשתו, נשמע לפתע קול בכי חרישי מעזרת הנשים. הבכי הלך והתעצם ואל בית הכנסת נכנס בחור שסר מן הדרך, "רבי הורה לי דרך תשובה" אמר היהודי, "דבריק הנפלאים פתחו את ליבי לאבי שבשמים, ורוצה אני לשוב בתשובה שלמה".

הגוברים

הטמנת פתקים בכותל המערבי - (גליון 34)

הרב א. ש. שמעתי כי רבים מגדולי ישראל פקפקו במנהג זה, וטענו כי בין אבני הכותל יש לחוש לקדושת הר הבית, כך שאסור להיכנס לשם כלל וכלל.

תורי זהב נעשה לך - (גליון 33)

הרב נתנאל כתב: בהמשך לעיסוק בתורת רבנו הט"ז, בעבר קראתי שהט"ז כתב את פירושו על הטור ולכן קרא לו 'טורי זהב', אולם לימים שינה את דעתו מחמת כבוד חמיו הב"ח - שלא יהיו החתן וחמיו שוים, שינה את פירושו לפירוש על השו"ע, ללומד המעיין יש אסמכתאות רבות לכך שנראה שהפירוש עבר הסבה כל שהיא.

י"ל ע"י

נקודה | הוצאה לאור

80699+90@gmail.com - 0723167198

מפתחות
ערכים | אישים
מקורות

עיצוב
שרית | כריכת
התכנות | איורים

עימוד
קלאס | רב טקסט
מחזורית אלבונית

ניקוד
עברית | ארמית | אידיש
הנחות ניקוד

הקלדה
הקלדה ותוכנה
בשילל שפות

עריכה
לשונית | תורגומ
ספרותיות | תרגום

הדפסות
אופסט | דיגיטל
ספרים | קונטרסים

ביוגרפיה
תולדות חיים
מחקר וכתבי

תרגום
מכל שפה
לכל שפה

תמלול
עברית | אידיש
אנגלית

סריקות
פינוק ספרים
וסקנים לטקסט

